

NOORTESEIRE EESTIS

Poliitikaülevaade 2/2011

Noorsootöötajate ootused noorsootöö toimimise keskkonnale

Noorsootöö Eestis on korraldatud väga erinevates institutsioonides ja vormides, kuid ükski neist institutsioonidest ei saaks toimida ilma noorsootöötajata. Noorsootöötajate tegevusest sõltub suurel määral, milliste kogemustega paljud noored inimesed ellu astuvad. Eestis on üle 5000 noorsootöötaja (Schlümmer 2009), st inimese, kes oma tööülesandeid täites püüavad igapäevaselt noorte elu huvitavamaks ja sisukamaks muuta.

Noorsootöötajad on ühtviisi hästi tuttavad nii rõõmude ja muredega noorte elus kui ka raskuste ja takistustega, mida nad ise noorsootööd tehes tajuvad. Selleks, et noorte ja noorsootöötajate elu kergemaks ning noorsootööd efektiivsemaks muuta, on oluline teada, kuidas oleks otstarbekas korraldada noorsootöö ja lähedaste valdkondade tööd nii, et see võimalikult palju toetaks noortes peituvat ressursi esiletoomist. Käesolevas artiklis ongi hiljutise üle-Eestilise noorsootöötajate

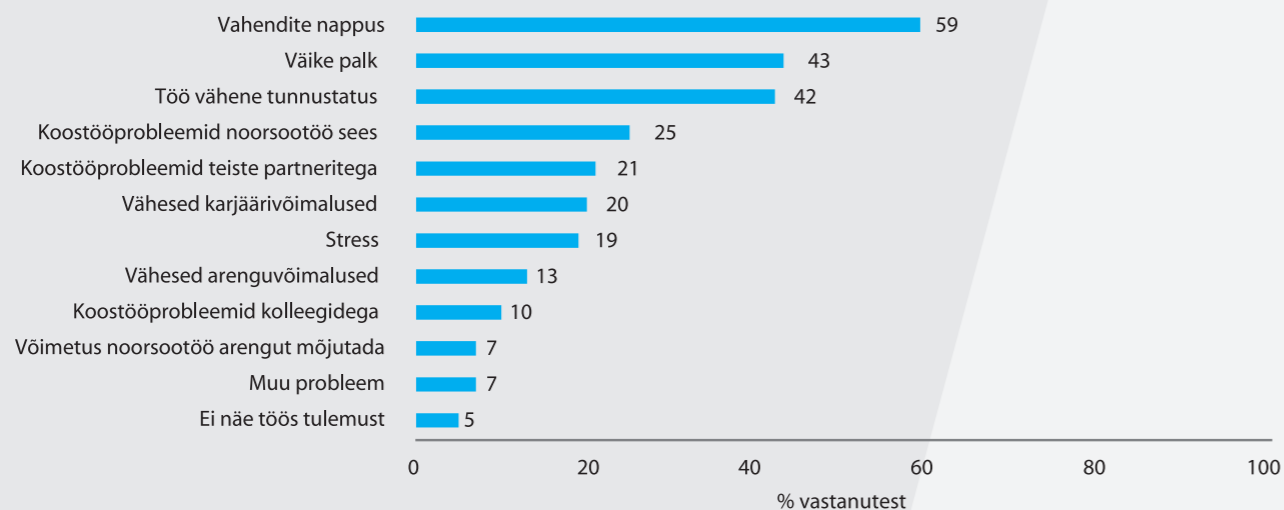
pädevuste ja koolitusvajaduste uuringu¹ tulemustele tuginedes uuritud seda, millised on noorsootöötajate hinnangul peamised probleemid Eesti noorsootöö toimimise keskkonnas ehk mis on need takistused, mis pärsivad neid oma töö tõhusal teostamisel.

Noorsootöös ette tulevaid probleeme on varemgi uuritud nii meil kui mujal. Noorsootöö alal on ilmunud hulgaliselt juhtumiuuringuid, kuid suuremaid usaldusväärseid statistilisi ja rahvusvaheliselt võrdlevaid uuringuid napib, sest noorsootöö kohta kogutavad statistilised andmed on reeglina ebarahuldava kvaliteediga (Bohn jt 2007). Ka käesolev analüüs ei pretendeeri absoluutsele objektiivsusele ja selle tulemused ei ole statistiliselt üldistatavad kõikidele noorsootöötajatele, vaid eesmärgiks on pigem edasi anda uuringus osalenud noorsootöötajate poolt tõstatatud probleeme ning pakkuda seeläbi võimalust neil teemadel edasi diskuteerida.

¹ Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudi poolt aastatel 2009–2011 SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo tellimisel läbi viidud noorsootöötajate pädevuste ja noorsootöötajate koolitusvajaduste uuring sai teoks Euroopa Sotsiaalfondi poolt kaasrahastatava riikliku programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames. Vt täpsemalt uuringu tausta ja metoodika kohta: Veski 2010.

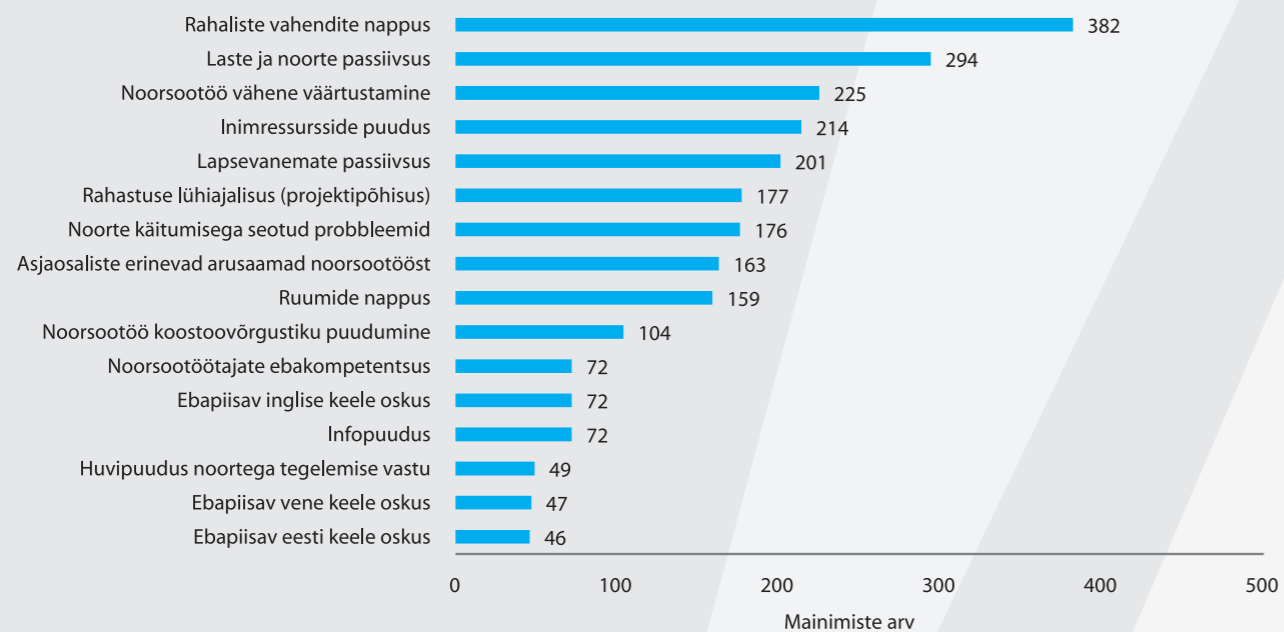
Üle-Eestilise veebiküsitluse tulemused

Noorsootöötajate seas läbi viidud veebiküsitluse tulemusena selgus, et üldiselt on noorsootöötajad noorsootöö tulemustega rahul, kuid madalamalt hindasid uuringus osalenud noorsootöötajad noorsootöö tegeviseks olemasolevaid võimalusi (Rämmer 2010). Kõige suuremat rahulolematust tekitavad noorsootöötajate hulgas vajalike vahendite ja ressursside nappus, väike palk, noorsootöö vähene tunnustatus, koostööprobleemid noorsootöö eri valdkondade vahel ning koostööprobleemid partneritega (Joonis 1).

Joonis 1. Noorsootöötajate rahulolematuse põhjused noorsootöoga (% vastajatest, n=511)

Allikas: Noorsootöö-alaste pädevuste ja noorsootöötajate koolitusvajaduste uuring.

Joonis 2. Noorsootöötajate hinnangud oma tegevusega seotud põhilistele probleemidele ja kitsaskohtadele (mainimiste arv, n=511)

Allikas: Noorsootöö-alaste pädevuste ja noorsootöötajate koolitusvajaduste uuring.

Põhiliste probleemide ja kitsaskohtadena noorsootöös toovad noorsootöötajad kõige sagedamini välja rahaliste vahendite nappust, laste ja noorte passiivsus, noorsootöö vähene väärtustamist ning inimressursside puudust (Joonis 2). Küllalt sageli mainiti ära ka lapsevanemate passiivsus, noorsootöö projektipõhisus ning noorte käitumisega seotud probleemid. Põhjalikumalt on põhilisi probleeme noorsootöös uuringutulemustele toetudes analüüsinud Rämmer (2010) ning seda, et olulisemad probleemid noorsootöös seostuvad eelkõige ressursside nappusega ning suhtumiste ja hoiakutega, näitas ka varasem samasisuline uuring (Ümarik & Loogma 2005).

Mis iseloomustab Sinu hinnangul noorsootöötaja ees seisvaid väljakutseid kõige paremini?

Tõestamine, et noorsootöö on vajalik. Esineb mõnede huvigruppide või nende esindajate kurtmist, et omavalitsus panustab liigselt noortele. Enese ja oma töö tõestamine on väljakutse. Valimiste ajal reklaamlehed halvustades noorte rahvusvahelist liikumist, revisjonikomisjoni koosolekud andes aru, miks me seda tööd teeme ja mis mõte sellel on. Lahendusmeetodid on olnud ettekanded volikogus, rõhutamine, et noored ei raiska välisreisi peale valla raha, et noorsootöötajad aitavad luua projekte, mis toovad täiendavaid ressursse piirkonda.

Tasakaalu leidmine. Võrgustikutöö ja noorsootöötaja sõnumi tähtsus selles. Kas see noor, kes on käitunud koolis halvasti, on väärt õppekäiku kooliajast, mis on korraldatud noortekeskuse poolt. Kuidas saab noortekeskus aidata kaasa koolis vähemtoimekate noorte tegevusmotivatsiooni hoidmisele selliselt, et see on kogukondlikult aktsepteeritud. Kuidas leida tasakaal ühe omavalitsuse piires ühe noore inimese elutee kujunemises.

Noorte huvi ülevaheldamine. Mis nippe küll kasutada, et meelitada noored välja internetis suhtlusvõrgustikest.....panna tegema midagi mis on silmaga nähtav, kasulik ja pakub rõõmu. See on igapäevane mõtte ja leiutuskohd. Ammendamatu.

Kerli Kõiv, Rõuge Vallavalitsuse noorsootöö spetsialist, tunnustatud tiitliga pikaajalise panuse eest noorsootöösse 2010

Fookusgruupiintervjuud noorsootöötajatega

Uuringu raames viidi läbi ka neli fookusgruupiintervjuud, milles osales 19 noorsootöötajat. Gruppide kokkupanekul püüti uuringusse kaasata võimalikult paljude erinevate noorsootöö valdkondade esindajaid (avatud noortekeskuse noorsootöötajast sotsiaalpedagoogi ja alaealiste komisjoni sekretäri) võimalikult erinevatest piirkondadest. Intervjuueeritavate konfidentsiaalsuse huvides ei viidata edasises tekstis siiski nende konkreetsele ametikohale.

Intervjuude peamine eesmärk oli noorsootöötajate koolitusvajaduse väljaselgitamine. Kuivõrd noorsootöötajate koolitusvajadus sõltub aga olulisel määral sellest, milliste tööülesannete ja probleemidega neil igapäe-

vaselt kokku puutuda tuleb, oli peamiste noorsootöös ettetulevate probleemide välja selgitamine uuringu lahutamatu osa. Nendele probleemidele käesolev analüüs keskendubki.

Ühiskonnatasandi probleemid mõjutavad noorsootööd

Igipõliste noorteprobleemide kõrval, mis ei sõltu riigikorrast ega majandussüsteemist, mõjutavad noorte elu ja seeläbi ka noorsootööd loomulikult ka kõik ühiskonna tasandil esile kerkivad probleemid. Näiteks tõdesid noorsootöötajad fookusgrupis, et masu andis ennast laste vaesuse näol väga kiiresti tunda ka noorsootöös, kui lapsevanematel polnud enam võimalik maksta mõne ürituse osavõtutasu või jõudsid noorsootöötaja juurde suisa nälgivad lapsed.

Mis motiveerib Sind töötama noorsootöötajana?

Igapäeva elust võiksin sel puhul võibolla tuua näite meie keskuses toimunud võistlusest "Naabrist parem - Lasnaka eri". Alguses oli meil väga raske saada noori moodustama võistkondi võistlemaks meie keskuse ruumide dekoreerimisel. Kui aga me lõpuks nad "ära rääkisime" ja võistlus pihta hakkas, siis ma nägin seda entusiasmi ja sära silmas, millega noored remonditöid teostasid. ... kui meie ootus oli selline, et nad lihtsalt teeksid värskemaks ruumide seinad, siis lõpptulemusena sündisid viies ruumis hoopiski ehtsad kunstiteosed. Ja vaat seda tulemust ja noorte inimeste silmis olevat sära nähes tekibki soov seda tööd edasi teha, sest on näha, et sellel on mõtet ja sellel on olemas käega katsutav ja silmaga nähtav tulemus.

Peeter Taim, Tallinna Lasnamäe Noortekeskuse piirkondliku noorsootöö koordinaator, Eesti Noorsootöötajate Ühenduse juhatuse esimees

» Nüüd on jälle see olukord, et paljud lapsed on näljas ja neid tuleb sööta ja soojendada ja anda neile mingisugust tegevust. Kui enne paljud lapsed maksid osavõtumaksu 150 krooni, siis nüüd mõned ei saa enam seda raha maksta, sest et mõlemad vanemad on töötud ja neil pole seda raha. Et me võimegi ainult nende probleemidega tegelda, kuid ei tahaks. Meil vahepeal olid kõik projektid suunatud vaestele peredele või siis probleemsetele noortele, nagu teisi lapsi polekski olemas." (noorsootöötaja, Narva intervjuu)

Kõrge tööpuuduse tagajärjed jõuavad noorsootöötajate igapäevatöösse ka seeläbi, et paljud lapsed ja noored on üksinda kodus, sest vanemad on välismaal tööl. Noorsootöötajate silmis on ühtmoodi ohus nii lapsed, kellele vanemate eemalolek silmnähtavalt halvasti mõjub, kui ka lapsed, kes paistavad väga hästi ise hakkama saavat. Laps, kellel pole täiskasvanud inimest kõrval, võib küll olla meeletult iseseisev, kuid tal jääb arendamata oskused usalduslike suhteid luua. Noorsootöötajad on tähelda-

nud, et sellised lapsed ja noored väga tihti ei usalda ega austa täiskasvanuid ning neil on raske usaldada ja austada ka noorsootöötajat.

» Tal ei ole täiskasvanud inimest kõrval ja siis tal nagu ei ole mitte mingisugust austust selle täiskasvanud inimese vastu, sest ta teab ise, mis ta teeb. Ta on koguaeg ise otsustanud, mida ta teeb, kuhu ta läheb, kellega ta läheb, ja nüüd järsku keegi tuleb ja ütleb mulle või. Ei ole ikka küll nii!" (noorsootöötaja, Pärnu intervjuu)

Noorte suhtumine

Noorte suhtumine nii täiskasvanutesse kui ka oma kohta ühiskonnas valmistab noorsootöötajatele muret. Noortega töötavad inimesed on noorte passiivsuse üle kurtunud muidugi läbi aegade, kuid fookusgrupis osalenud noorsootöötajate hinnangul on tänastel noortel

välja kujunenud ootus, et neile kõik justkui kandikul ette kantakse. Seostatagu seda siis tarbimisväärtuste pealetungiga või lihtsalt avardunud võimaluste teadvustamisega, kuid noorte ootused noorsootööle ja noorsootöös kasutada olevatele vahenditele on seda kõrgemad, mida vähem nad ise vaba aja korraldamisesse ja ühiskondliku tegevusse panustada tahavad.

» Kui me töötame noorte parlamendiga, siis tunneme, et lastel puudub soov midagi teiste jaoks teha või midagi koos teha." (noorsootöötaja, Narva intervjuu)

» Aga meie probleemiks on olnud see, et kui me midagi korraldame /.../, siis vähesed noored nagu haaravad kinni nendest tasuta üritustest, tasuta nagu näidistrennidest. /.../ Tänapäeva noor tahab, et kõik säutsuks, plingiks ja mis iganes..." (noorsootöötaja, Pärnu intervjuu)

Samas leiavad noorsootöötajad, et sellistele noortele, keda mittemiski ei huvita ja keda on väga raske milleski püsivalt osalema saada, on tegelikult noorsootööd eriti vaja, sest aktiivsed noored leiavad endale igal juhul tegevust. Pealegi on võib-olla ülekohtune noori passiivsuses süüdistada, sest noorte suhtumine ühiskonnaelus osalemise vajalikkusesse kujuneb lõppude lõpuks koduste ning ühiskondlike normide najal. Kui juba vanemad on ühiskondlikult pigem passiivsed, on palju eeldada, et noored suurt aktiivsust üles näitaksid.

» Meil on näiteks hästi raske vald, /.../ kuna lapsevanemad on kõik nagu väga passiivsed, sest nad töötavad kõik väljaspool valda, enamuse tähendab. Et ja siis nad käivad nagu ainult magamas, niiihelda, kodus ja neid ei huvitagi, mis on teadetetahvil kuskil üleval või mõni üritus või teatriõhtu või kino või. See on täiesti ükskõik neil, aga virisevad, et midagi ei tehta, ja noored on täpselt samasugused. Et ikka kodu reeglid ja midagi teha ei ole." (noorsootöötaja, Pärnu intervjuu)

Kõik saab alguse kodust

Tegelikult saabki väga suur hulk noortega seotud probleeme alguse kodust ning noorte probleeme on peaaegu võimatu koduseid kaasamata lahendada. Seetõttu valmistab fookusgrupis osalenud noorsootöötajatele nõrdimust, et paljusid vanemaid ei paista eriti huvitava, millega nende laps tegeleb või kuidas ta hakkama saab. Seejuures kehtib noorsootöös täpselt sama kuldreegel mis koolis: õpetaja/ noorsootöötaja jutule jõuavad ainult need vanemad, kelle lastega on niigi kõik korras. Samas on aga just kontakt probleemidesse sattunud noore vanematega hädavajalik, sest valdav osa noorte muredest ja probleemidest, mis otsapidi noorsootöötaja ette jõuavad, on alguse saanud kodust ning nii kaua, kuni kodune olukord muutumatuna püsib, on noorsootöötajal võimatu aidata noore probleeme lõpuni lahendada. Noorsootöötaja kohustus ei ole last vanemate asemel kasvatada, kui see töö kodus täiesti tegemata on jäänud.

» Kui sa saadad kuhugi selle probleemse noore, onju, ta teeb oma kursuse läbi, onju, teeb oma kooli läbi, ta saab võib-olla muudetud ja kui ta läheb täpselt sinna perekonda tagasi koju, onju, kus ta on täpselt samasuguse portsu otsas, siis kasu ei ole mittemidagi sellest." (noorsootöötaja, Tallinna intervjuu)

Arvestades perekonna olulisust leiavad fookusgrupis osalenud, et iseäranis probleemsete noorte puhul peaks vanemate kaasatus noorsootöösse olema oluliselt suurem. Praegune seadusandlus ja tugistruktuuride puudus ei võimalda paraku paralleelselt probleemidesse sattunud noorega tegeleda ka tema perega. Noorsootöötajad annaksid sellised juhtumid aga hea meelega üle pere-/sotsiaaltöötajatele, kes tegeleksid kogu perekonnaga ning aitaksid seeläbi probleemide tuumani jõuda.

» /.../ meil on võimalus mõjutada last või tegeleda lapsega, meie käed ei küündi pereni. Nii et kui pereliige niimoodi kaasa tuleb, siis on ta hea, ja kui ei, siis ei..." (noorsootöötaja, Tallinna intervjuu)

» See niisugune paralleelne vanema nõustamine, et see on kindlalt hädavajalik. Sel vanemal pole.. isegi, kes tahavad oma last aidata, nad on väga hädas. Nad ei, nad ei tule toime. /.../ Nii ja siis see ongi, noh, lapsega tegeleme, aga väga tähtis pool jääb...“ (noorsootõtaja, Tallinna intervjuu)

Puudujäägid võrgustikutöös. Tugivõrgustiku puudumine

Üheks teravamaks probleemiks intervjuude põhjal ongi noorsootöös see, et noorsootõtajal ei ole vajadusel võimalik suunata noort teise spetsialisti juurde, sest selliseid spetsialiste (sotsiaaltõtajaid, psühholooge, psühhiaatreid, tugiisikuid, lastekaitsetõtajaid jne) lihtsalt pole piisavalt või siis on koostöö noorsootöo ja tugistruktuuride vahel puudulik. Tavaline on see, et noored tulevad noorsootõtaja jutule muredega, millega tegelemiseks puudub noorsootõtajal piisav ettevalmistus. Loomulikult suudab noorsootõtaja noorele mõnede igapäevasemate probleemide puhul kasvõi oma elukogemusest lähtudes nõu anda, kuid raskemate probleemide puhul tajutakse sellise noorsootöo tugivõrgustiku puudumist, mis võimaldaks noore kiiresti vastava eriala spetsialisti juurde edasi suunata.

» Et hea küll, minu elukogemus elukogemuseks. Kindlasti mul on natuke rohkem kui viieteistaastasel elukogemust ja midagi ma ikka oskan talle mingit nõu ju anda, aga /.../ et ma nagu võõrale lapsele mingit nõu võiksin anda, siis ma peaksin ikkagi olema pädev selleks.“ (noorsootõtaja, Pärnu intervjuu)

» Noorsootõtajatel on aegajalt tsipa raske, sest et /.../ Me ei ole professionaalsed psühholoogid, me oleme noorsootõtajad, onju. Meie ülesanne on pakkuda vabaaja võimalusi noortele, kes on valmis ise ka nagu oma aega nagu

sisustama. Ja siis tekibki siuke situatsioon, et on probleemid noored nagu, tegelikult reaalselt nagu noorsootöo ülesanne oleks ta kohe suunata mõne psühholoogi juurde... /.../ Me peame koguaeg teavitama: me ei ole psühholoogid, onju. Aga samas, noh, see on lihtsalt meeletu, kui sa avad ennast noorele ise, siis tähenab, noored räägivad meile siukseid asju...“ (noorsootõtaja, Tallinna intervjuu)

Kahjuks raskendab noorsootõtajate tööd tihtipeale ka see, et asutused, kellest noorsootõtaja oma tegevuses sõltub, pole eriti vastutulelikud või jätavad oma töö üldse tegemata. Nii näiteks reageerivad politsei ja turvateenistused sageli noortekeskuste väljakutsetele lubamatult aeglaselt. Lausa ohtlik laste ja noorte tervisele on aga praktika, kus perearstid kirjutavad välja teravõtteid lastele, keda nad pole näinudki. Seetõttu satuvad näiteks tavalastele mõeldud noortelaagrisse erivajadustega lapsed, kellele selle laagri keskkond ei ole sobilik.

» Hästi suur probleem on see, et meid ei teavitata lapse, noh, iseärasustest. /.../ Ja peab olema kaasas arstitõend, aga tegelikkuses see ei loe mitte midagi. Et, et konkreetne näide või juhus oli see aasta, kus noh, vägagi konkreetse arsti poolt allkirjastatud tõend näitab, et laps on – seal on mingisugused stampväljendid, et tavanormid või tavatoitlustus ja midagi sellist –, et noh, täiesti tavaline terve laps. Ja tegelikult siis tuleb välja, et laps on liitpuudega: nii vaimupuue kui, kui füüsilise puue. Ja mitte üht märget mitte kuskil ei ole.“ (noorsootõtaja, Tallinna intervjuu)

Intervjueeritud noorsootõtajad olid üksmeelel, et võrgustikutöö ja koostöö arendamine erinevate laste ja noortega tegelevate asutuste vahel on hädavajalik. Koostöö edendamine spetsialistidega, kes otseselt noorsootöoga ei tegele, kuid kes samuti tegelevad laste ja noortega kasvõi tõendite kirjutamise tasemel, võimaldaks ehk paremini vältida olukordi, kus laps või noor suunatakse sellisele noorsootöo poolt pakutavale teenusele, mis talle tegelikult üldse ei sobi.

Samamoodi on intervjueeritud noorsootõtajad väga rahulolematud koostöö üle koolidega. Palju tuuakse välja seda, et koolidesse saadetud info ja koostööpakumised jäävad huvijuhi juurde toppama, aga samas avaldatakse mõistmist, et ilmselt on huvijuht lihtsalt sama ülekoormatud kui ülejäänud noorsootõtajad ega jaksa suure infotulvagaga lihtsalt toime tulla. Leidub loomulikult ka näiteid heast koostööst huvijuhtide ja teiste noorsootõtajate vahel, mis enamasti põhinevad isiklikul kontaktil.

» Koostöö koolidega on üle keskmise halb. /.../ Huvijuhi ülesanne on pakkuda koolis mingisuguseid tegevusi noortele, onju, ja kui keegi tuleb väljastpoolt kooli ja hakkab ise midagi pakkuma, onju, siis tema... Mul on niuke tunne, nagu hakatakse kartma, et keegi tuleb ja teeb tema asemel, onju. Et noh, sama hästi kui tema võiks teha ka, onju. Aga meie ülesanne ei ole midagi nagu, kedagi siin nagu halvustada või, et keegi teeb asju halvasti, me tahame koostööd teha.“ (noorsootõtaja, Tallinna intervjuu)

» Kuidagi on tekkinud umbes nii, et noorsootõtaja ja huvijuht ei ole mitte partnerid, vaid konkurendid.“ (noorsootõtaja, Tartu intervjuu)

Samas pole koostöö ka noorsootöösüsteemi enda sees pilvitu ning omaette probleemipundart kujutab erinevate noorsootöo tegevate institutsioonide omavaheline suhtlemine. Ühelt poolt liigub noorsootöoga seotud infot väga palju, kuid teiselt poolt pole erinevad noorsootöösutused üksteise tegemistest teadlikud, mistõttu toimub ürituste, ringide jms osas palju dubleerimist. Intervjueeritud noorsootõtajad on väga kriitilised selles osas, et igaüks ajab justkui oma asja ja teeb midagi, aga suhteliselt vähe on teadlikkust teiste tegemistest ning veelgi vähem koostööd. Põhjendatakse seda peamiselt kroonilise ajapuudusega, mistõttu lihtsalt polevat võimalik teiste tegemistega pidevalt kursis olla. Koostööd mitte üksnes erinevate noorsootöösutuste vahel, vaid samamoodi ka näiteks noorsootöösutuste ja koolide vahel peetakse aga siiski äärmiselt vajalikuks. Arvestades, et see koostöö iseeneslikult ei

toimi, nähakse vajadust, et sellise koostöö korraldamise ja koordineerimise võiks keegi väljastpoolt enda kanda võtta. Vastutust nähakse eelkõige kohalikul omavalitsusel. Vajadus noorsootöo koostöövõrgustiku parema toimimise järele on välja tulnud ka varasematest uuringutest (Ümarik & Loogma 2005).

Ideaalide eest ei maksta: suur töökoormus + väike palk = kaadrivoolavus

Fookusgruppidest selgus, et noorsootõtajad tunnevad, et neile ja noorsootöole on pandud väga kõrged ootused, kuid samas on jäetud strateegiaid koostades läbi analüüsimata, kui palju finants- ja inimressursi nende ideaalideni küündimine tegelikult nõuaks. Seatud eesmärke pole võimalik saavutada ilma oluliste investeringuteta nii vahenditesse kui ka inimkapitali.

Noorsootõtajatele on suureks probleemiks liiga suur töökoormus ning ületöötamisega kaasnev läbipõlemise oht. Lisapingeid tekitab see, et tööd ei tasustata piisavalt, mistõttu inimesed, kes leiavad muul alal tasuvama töökohta, lahkuvad noorsootöo sfäärist kiiresti. Seetõttu võrdles üks noorsootõtaja noorsootööd McDonaldsi tööga: suur hulk noorsootöo alal tegutsevaid inimesi ei arva, et nad teeksid seda tööd kauem kui paar aastat, vaid see on vaheetapp, kuni leitakse midagi tasuvamat. Staažikamad noorsootõtajad tõid välja, et nooremad kolleegid, kellel nad on soovitanud noorsootööd õppima minna, on ettepaneku tagasi lükanud, kuna noorsootöo eriala omandamine olevat madalate palkade tõttu oma tuleviku osas vastutustundetu samm. Noorsootõtajate rahulolematust palgaga on välja toonud ka teised uuringud (Loogma & Ümarik 2005, Reiska 2008, Reitav & Krussell 2008, Rohi 2009).

» Läbipõlemine on ka väga aktuaalne teema. Väga paljud inimesed lähevad ära, sest et pole jaksu seda teha.“ (noorsootõtaja, Narva intervjuu)

” Oodatakse nagu rohkem kui, kui vastu antakse, onju. Et noh, põhimõtteliselt oled, on noorsootõtaja minu arvates ikkagi selline entusiast, kes.. kellele lihtsalt meeldib endale see, mida ta teeb.“ (noorsootõtaja, Pärnu intervjuu)

” Meil on organisatsioonis see nali, et me ei saa seda tööd mittekeegi raha pärast teha, sest raha me ju selle eest ei saa.“ (noorsootõtaja, Tartu intervjuu)

See, et noorsootõtajad ametikohtadel pidevalt vahetuvad, takistab aga muuhulgas ka toimiva võrgustiku tekkimist ning on seega lõppkokkuvõttes oluliseks takistuseks noorsootöö kvaliteedi tõstmisele. Toimiva võrgustiku tekkimine võtab aega, aga praeguse kaardivoolavuse juures noorsootõtajad lihtsalt ei tea tihtipeale oma kolleegide.

” Ei tea enam seda, kelle poole pöörduda, kuna /kaadri/voolavus on meeletu.“ (noorsootõtaja, Tartu intervjuu)

Paljudele fookusgrupis osalenud noorsootõtajatele on problemaatiline ka noorsootöö segasevõitu staatus ning vähene tunnustatus. Vaatamata sellele, et ollakse Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas, tunnetaakse noorsootõtajate poolt, et tegelikult ollakse klassikalises haridussüsteemis niivõrd erinevad, et nende probleemidega ei tegele justkui keegi. Raskusi Eesti noorsootõtajate staatuse määramisel on nenditud ka raportis Euroopa Komisjonile (Bohn jt 2007).

” Me oleme ei kusagil. /.../ Noorsootõtajad aga nagu ei kuuluks kuskile. Ta ei kuulu ei huvi, ei hariduse ega kultuuri juurde.“ (noorsootõtaja, Narva intervjuu)

Inimeste noorsootöös paigalhoidmiseks tõid intervjueritud noorsootõtajad välja sellised vajalikud eeltingimused nagu inimväärne töötasu, noorsootõtaja staa-

tuse tõstmine ning stabiilsus noorsootöö rahastamisel. Ühe lahendusena noorsootõtaja staatuse tõstmiseks ja noorsootöö kuuluvuse määramiseks pakuvad noorsootõtajad välja, et peale huvijuhtide tuleks palga mõttes pedagoogidega võrdsustada ka teised noorsootõtajad.

Töötasu kõrval on loomulikult oluline ka noorsootõtajate muude vahenditega motiveerituna hoidmine ning läbipõlemise vältimine. Uuringust selgus, et paljud noorsootõtajad tunnevad, et neilt oodatakse multifunktsionaalsust, milleks ükski inimene oma piiratud töötundide jooksul suuteline pole. Noorsootõtajal on palju mitmesuguseid tööülesandeid, mistõttu pole üllatav, et alati ei leia noorsootõtajad kõigi nende ülesannetega tegelemiseks piisavalt aega või täidetakse mõningaid tööülesandeid (näiteks kirjutatakse projekte) omast vabast ajast ning mõnikord suisa ööune arvelt. Selleks, et igapäevaselt suhelda aktiivselt noortega, anda neile nõu, korraldada meeldejäävaid üritusi, kirjutada edukaid projekte ning täita ka administraatori ja raamatupidaja ülesandeid, on kindlasti vaja rohkem kui ühte inimest.

” Selles valdkonnas peaksid olema rohkem töötajaid, mitte ainult üks siis, kellele kogu see koormus niiöelda rakendub /.../ No ma ei tea, mis ajal te neid projekte kirjutate? Mina oma 0,75 kohaga ei jõua mitteühtegi projekti kirjutada.“ (noorsootõtaja, Tartu intervjuu)

Paradoksaalsel kombel võibki kvalifitseeritud ja oma tööga rahulolev noorsootõtaja olla see ressurss, millest on noorsootöös kõige suurem puudus. Kvalifitseeritud inimeste puudust, kes oleksid valmis noorsootöö alal püsivalt töötama, on toonitatud ka varasemad uuringud (nt Reitav ja Krussell 2008). Intervjuudes toodi välja, et vähegi spetsiifilisema suunitlusega noorsootöö valdkonades on professionaalse ettevalmistusega inimesi tegelikult väga raske leida ja paigal hoida, kuna töö on emotsionaalselt raske ning professionaalset tuge vähe. Vaatamata sellele, et supervisioon on kallis ja head superviisorit on keeruline leida, oleks supervisioon tegelikult noorsootõtajatele hädavajalik, ennetamaks nii läbipõlemist kui ka noorsootöö valdkonnast mõnele

Mis motiveerib Sind töötama noorsootõtajana?

Kui äkki avastan, et istun koos seltskonna noortega mõnusalt noortekas diivanil ning nad on tulnud, et minuga jagada, mis nad nädala jooksul korda on saanud. Siis tean, et nad on valmis ka mind kuulama ja, et üheskoos võib siit sündida super mõtteid ning tegusid. Või kui pealtnäha täiesti mittehuviunud ning mässumeelsust demonstreeriv noor mingil hetkel endalegi märkamatult kaasa tuleb tegevustega ning vaikselt tunnistab, et talle täitsa meeldib. Just siis selline väikeste, samm-sammuliste muutuste märkamine noortes, kellega töötan...

Gea Grigorjev, Keila noortekeskuse infospetsialist

vähem stressitekitavale tööle siirdumist. Eriti vajaksid supervisiooni ühelt poolt noorsootõtajad, kes töötavad keeruliste sihtrühmadega, ning teiselt poolt ka need noorsootõtajad väikesemates keskustes, kes on oma töökohal põhimõtteliselt ükski ning kellel pole seetõttu võimalik tööl ette tulevaid probleeme oma otseste kolleegidega läbi arutada.

Rahastamine ja projektid

Nii nagu uuringust nähtus on suur probleem noorsootöös ka rahalised ressursid, mida pole kunagi piisavalt. Teravalt tõstatub nii vajalike vahendite kui ruumide nappus. Noorsootööd tabasid majanduslanguse tagajärjel valusalt kärped, mis niigi piiratud eelarvet veelgi koomale tõmbasid.

” Kogu aeg on mul sihuke tunne, et nagu, /.../ et siin mingi kööginurk, mingi tagatuba, et kõik käib, mingi põlve otsas käib see tegemine ja samas nagu kõik püüavad ära elada ja kuidagi õigustada, et, et kõik on tegelikult enam-vähem,

aga noh, see enam-vähem, see, noh, see ei ole, noh, ma leian, et see ei ole tuleviku mõte see.“ (noorsootõtaja, Tartu intervjuu)

Suur osa noorsootöö rahastamisest käib projektide kaudu (Bohn jt 2007, Reitav & Krussell 2008, Murakas jt 2010). Ühelt poolt on projektid hea võimalus noorsootöösse lisaressursse tuua, kuid teisest küljest tähendab liigne projektikesksus noorsootõtajate jaoks ka probleeme. Näiteks tõstatas fookusgruppides terava probleemina see, et suure osa oma tööajast veedavad noorsootõtajad projekte kirjutades, administreerides ja tulemustest raporteerides, selle asemel, et realselt noortega tegeleda.

” Muidugi on võimalik kirjutada projekte ja asju läbi viia, me anname endast parima, aga kahjuks see on üks elust osa, aga liiga palju asju kulub, noh, liiga palju närve kulub selle peale, et kust saada raha ja mis projekte kirjutada nagu, selle asemel, et tegeleda noortega rohkem.“ (noorsootõtaja, Tallinna intervjuu)

Teine projektipõhisusega seonduv probleem on ebastabiilsus. Intervjuudes toodi välja, et kuna kunagi ei või teada, millisest fondist raha antakse ja millisest mitte, esitatakse mitmeid projektitaotlusi üheaegselt. Kuna aga projektikonkursside puhul pole kunagi võimalik tulemusi ette ennustada, on ühevõrra võimalik nii see, et raha ei saada kuskilt, kui ka see, et rahastus saadakse väga mitmele projektile korraga. Seejuures võib projektide suur edu olla noorsootöötajale sama suur probleem kui läbikukkumine, sest väga mitme projekti üheaegselt läbiviimiseks võivad puududa omapoolsed (inim)ressursid.

Omaette teema on regionaalsed erinevused noorsootöösse suunatud ressursside osas. Noorsootöö areng regiooni oleneb noorsootöötajate sõnul väga palju sellest, milline on kohapealse omavalitsuse suhtumine. Kui noored on vallavanema silmis prioriteet, siis noortega vallas tegeletakse, aga kui noorsootööd peetakse aja raiskamiseks, siis noortega midagi ei tehta. Suuri regionaalseid erinevusi noorsootöö tähtsustamises ja rahastamises on toonitanud ka teised uuringud (nt Reitav ja Krussell 2008).

Kummalisel kombel soosivad regionaalset eba-võrdsust ka projektirahade jagamise skeemid, kuna tihti on projektirahade jagamisel osad piirkonnad eelistatumas olukorras. Sellele, et projektirahad saavate inimeste ja ühingute ring on Eestis võib-olla liigagi piiratud, on tähelepanu juhitud ka näiteks Euroopa Liidu tugiprogrammide toimist hindavates raportites (Murakas jt 2010; Murakas jt 2007).

Soovitused: mida noorsootöötajad tahaksid?

Lõpetuseks on välja toodud mõned olulisemad tähelepanekud ja soovitused, mis uuringus osalenud noorsootöötajate hinnangul vajaksid senisest enam tähelepanu ning mille lahendamine aitaks kaasa noorsootöö kvaliteedi arendamisele.

- Võrgustikutöö. Väga oluline on koostöö nii noorsootöö süsteemi sees kui ka koostöö koolide ja teiste asutustega, mis samuti noortega tegelevad. Arvestades, et kurdetakse väga palju võrgustike puudumise üle, oleks vaja võrgustike tekkimist ja püsivust institutsionaalselt toetada.
- Tugiteenuste arendamine. Noorte probleemid võivad olla äärmiselt kompleksed, mistõttu on vajalik, et noorsootöötajal oleks vajadusel võimalik suunata noor kitsama eriala spetsialisti juurde. Tihti peale on vajalik vaadata noort tema suhete kontekstis ning perekonnas, mistõttu on vajalik tõhus koostöö peretöötajatega.
- Supervisioon. Noorsootöötajate läbipõlemise vältimiseks ning noorsootöö kvaliteedi tõstmiseks tuleks iseäranis probleemsete noortega töötavatele noorsootöötajatele võimaldada regulaarset supervisiooni.
- Noorsootöötajate motiveerimine. Peale töötasu on noorsootöötajatele oluline ka see, et nende tööd tunnustataks. Motiveerivalt mõjuvad noorsootöötajatele näiteks koolitused ja ümarlauad noorsootöö valdkonnas aktuaalsetel teemadel, kus nad saavad vestelda teiste sama valdkonna spetsialistidega ning tunda, et nad teevad õiget ja vajalikku asja.

Mis iseloomustab Sinu hinnangul noorsootöötaja ees seisvaid väljakutseid kõige paremini?

Hetkel on noorsootöötaja ees suurim väljakutse selgeks teha kogukonna liikmetele ja kõikvõimalikele institutsioonidele, et noorsootöö ei ole mingi eraldiseisev valdkond, vaid valdkond, millega kõik noorega kokku puutuvad instantsid peaksid koostööd tegema. Koostöö peaks toimuma võrgustikupõhiselt. Hetkel on aga muude valdkondade esindajate suhtumine noorsootöösse heal juhul ignoreeriv ja halvemal juhul lausa halvustav. Ja seda olukorras, kus noorsootöötajatel on ilmselgelt kõige suurem kompetents ja suurim hulk informatsiooni, millega tagada noore inimese edukas ja ühiskonna poolt oodatud areng.

Peeter Taim, Tallinna Lasnamäe Noortekeskuse piirkondliku noorsootöö koordinaator, Eesti Noorsootöötajate Ühenduse juhatuse esimees

Kasutatud kirjandus

Bohn, I., Alvela, A., Amico, A., Arnone, R., Backe-Hansen, E., Borza, I., Flaschberger, E., Frazzica, P., Gianaki, D., Komp, K., Moreno Mingues, A., Powell, F., Rämmer, A., Stallmann, L., Wächter, N. (2007). *The Socioeconomic scope of Youth Work in Europe. Final Report*. Council of Europe – Directorate of Youth and Sport: Strasbourg. (http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Research/study_Final.pdf – 18.06.2011).

Murakas, R., Beilmann, M., Ilves, K., Veltmann, V., Soo, K., Rämmer, A., Nestor, A., Siirak, K., Kuk, K. (2010). *Interim evaluation of the „Youth in Action“ programme in Estonia 2007-2009*. ([http://euroopa.noored.ee/files/Programmi%20Euroopa%20Noored%20vahehindamise%20\(2007-2009\)%20uuring%20inglise%20keeles.pdf](http://euroopa.noored.ee/files/Programmi%20Euroopa%20Noored%20vahehindamise%20(2007-2009)%20uuring%20inglise%20keeles.pdf) – 20.04.2011).

Murakas, R., Linnasmäe, H.-L., Veski, L., Rämmer, A., Alvela, A., Beilmann, M., Lepik, A., Maasalu, A. (2007). *Impact assessment of the YOUTH programme in Estonia*. (<http://www.psych.ut.ee/stk/YOUTH.Impact.Assessment.Estonia.pdf> – 20.04.2011).

Reiska, E. (2008). *Tallinna avatud noortekeskuste töötajate arvamusuuringu tulemuste kokkuvõte*. Tallinn: Eesti Noorsoo Instituut.

Reitav, U., Krussell, S. (2008). *Noorsootöö rahastamine kohalikes omavalitsustes*. Uuringu aruanne. Tallinn: Eesti Noorsoo Instituut/ Eesti Noorteühenduste Liit.

Rohi, A. (2009). *Noorsootöötajate töötasu töömotiveerimise ja töörahulolulegurina*. (Diplomitöö). Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Seminar.

Rämmer, A. (2010). *Motiveerimine noorsootöö tegemiseks ja rahulolu sellealase tegevusega*. Murakas, R. (Toim.). *Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused. Kokkuvõte uuringutulemustest (35-53)*. Tartu: Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika Instituut.

Schlümmer, E. (2009). *Noorsootöö olemus ja sisu. – Noorsootööst siin ja praegu. Artiklite kogumik*. Eesti Noorsootöö Keskus. (<http://www.entk.ee/sites/default/files/Noorsootoost%20siin%20ja%20praegu.pdf> – 18.12.2010).

Veski, L. (2010). *Uuringu probleemipüstitus, meetodika ja vastanute iseloomustus*. Murakas, R. (Toim.). *Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused. Kokkuvõte uuringutulemustest (15-23)*. Tartu: Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika Instituut.

Ümarik, M., Loogma, K. (2005). *Pädevused ja pädevuste arendamine noorsootöö valdkonnas: Eesti noorsootöötajate professionaalne taust. Noorsootöölase koolituse valdkonna uuringu raport*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Haridusuuringute Instituut.

Noorteseire poliitikaülevaade on ühe noortevaldkonna probleemteema põhjalikum ülevaade, mis ilmub noorteseire raames kolm korda aastas.

2010.a. ellu kutsutud noorteseire on loodud eesmärgiga arendada teadmuspõhist noortepoliitikat Eestis. Noorteseire rajaneb põhimõttele, et noorsootõtajad, noorsootöö korraldajad ja teiste valdkondade esindajad peavad tundma noorte vajadusi ja ootusi ning tuginema otsuste tegemisel teadmistele noorte eluolust. Noorteseire raames kogutakse ja esitatakse noorte eluolu muutusi kajastavaid indikaatoreid, viiakse läbi noorte eluolu puudutavaid uurin-
guid ja analüüse, antakse välja Noorteseire aastaraamatut. Vaata lähemalt noorteseirest: www.noorteseire.ee.

Noorteseire aastaraamatu väljaandmist toetatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna algatatud ja Eesti Noorsootöö Keskuse elluviidava programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ raames. Programmi rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondi ja riikliku struktuuritoetuse perioodi 2007–2013 vahenditest.

Kontakt

Katrin Pihor

projektijuht
PRAXISe hindamis-
ekspert-projektijuht
katrin.pihor@praxis.ee

Mai Beilmann (MA) on Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudi doktorant, kelle uurimistöökeskmes on sotsiaalne kapital. Magistrikraadi omandas ta Tartus, kuid on vahepeal haridust omandanud ka Saksamaal Konstanzi ülikoolis. Mai on osalenud mitmetes uurimisprojektides, mis on keskendunud eeskätt noorsootöö ressursside ja kvaliteedi hindamisele, kuid tema huvi noorsootöö vastu täiskasvanu hoopis kokkupuutest noorsootöö koo-
gõgipoolega: Mai on töötanud neli aastat vabatahtliku noorsootõtajana avatud noortekeskuses KOHT, olnud selle mittetulundusühinguna tegutseva noorte-keskuse juhatuse liige ning juhtinud mitmeid noorteprojekte. Mai on olnud tihedalt seotud ka ühe noorteühendusega, kuuludes Eesti sotsioloogia üliõpilasi ühendava organisatsiooni MTÜ Sülem juhatusse.
mai.beilmann@ut.ee

SA Poliitikauuringute Keskus Praxis on sõltumatu mittetulunduslik mõttekoda, mille eesmärgiks on toetada analüüsile, uuringutele ning osalusdemokraatia põhimõtetele rajatud poliitika kujundamise protsessi. Meie sooviks on analüüsida Eesti sotsiaal-, majandus- ja avaliku sektori poliitika, juhtida tähelepanu alternatiivsetele valikutele ja innustada avalikku arutelu.

Eesti Noorsootöö Keskus on Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav riiklik noorsootöö asutus, mille põhieesmärk on noorsootöö suunamine ja korraldamine riikliku noortepoliitika raames.